PWYLLGOR IAITH, 11.10.12

Yn bresennol: Y Cynghorydd Liz Saville Roberts (Cadeirydd);
Y Cynghorydd Gweno Glyn (Is-gadeirydd).

Y Cynghorwyr: Craig ab Iago, Tom Ellis, Alan Jones Evans, Alwyn Gruffydd, Eric M.Jones, Elfed Williams, Gruffydd Williams a Mandy Williams-Davies.

Swyddogion: Sion Huws (Rheolwr Cydymffurfiaeth ac Iaith), Ruth Richards (Swyddog Cydraddoldeb ac Iaith) ac Eirian Roberts (Swyddog Cefnogi Aelodau a Chraffu).

Sylwedydd: Y Cynghorydd Ioan Thomas (Aelod Cabinet – Gofal Cwsmer).

Ymddiheuriadau: Y Cynghorwyr Elwyn Edwards, Selwyn Griffiths, Mair Rowlands, Gareth Thomas ac Eirwyn Williams; Iwan Trefor Jones (Cyfarwyddwr Corfforaethol).

1. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Ni dderbyniwyd datganiad o fuddiant personol gan unrhyw aelod oedd yn bresennol.

2. MATERION BRYS

(1) Y Ddeddf Diwygio Lles

Cyflwynwyd – drafft o lythyr gan Iwan Trefor Jones, Cyfarwyddwr Corfforaethol, at Gomisiynydd y Gymraeg:-

- Yn datgan pryder y bydd y newidiadau arfaethedig i'r gyfundrefn budd-daliadau yn golygu y bydd llai o gyfle i drigolion Gwynedd ddefnyddio'r Gymraeg wrth ymwneud â'r broses o dderbyn budd-dal.
- Yn galw am drafod y pryderon hyn gyda hi a chael clywed beth yw ei phryderon hi yn hyn o beth.
- Yn gofyn am fwy o wybodaeth ynglŷn â pha ofynion sydd ar yr Adran Gwaith a Phensiynau i hyrwyddo gwasanaethau Cymraeg, naill ai dan unrhyw Gynllun Iaith presennol neu o dan y Safonau Iaith arfaethedig.
- Yn galw am gydweithio â hi i geisio dylanwadu ar yr Adran Gwaith a Phensiynau i hyrwyddo cymaint â phosibl ar y Gymraeg wrth roi'r gyfundrefn newydd ar waith.

Gofynnwyd am sylwadau'r pwyllgor ar gynnwys y llythyr.

Mynegwyd pryder bod unrhyw rymoedd sydd gan Gomisiynydd y Gymraeg wedi'u cyfyngu i faterion sydd wedi'u datganoli ac y dylid mynnu bod y Comisiynydd yn galw am adfer y grymoedd oedd gan y Bwrdd Iaith gynt dros bob corff cyhoeddus sy'n weithredol yng Nghymru.

PENDERFYNWYD cymeradwyo'r llythyr drafft a'i anfon yn enw'r Pwyllgor Iaith a'r Cyfarwyddwr Corfforaethol.

(2) Hyrwyddwr y Gymraeg Mewn Ysgolion

Gofynnwyd i'r pwyllgor gefnogi bid y Gwasanaeth Ysgolion i'r Cyngor ariannu hanner swydd Hyrwyddwr y Gymraeg Mewn Ysgolion Cynradd.

Eglurwyd y derbyniwyd arian trwy law Llywodraeth Cymru am hanner y swydd, ac er y rhagdybiwyd yn wreiddiol mai'r ysgolion fyddai'n cyfarfod â gweddill y gost, 'roedd y Gweithgor a sefydlwyd i lunio'r Siarter Iaith i Ysgolion o'r farn y dylai'r arian ddod o goffrau corfforaethol y Cyngor gan mai un o brif nodau ac amcanion Cyngor Gwynedd yw hyrwyddo a gwarchod y Gymraeg. Gan hynny, 'roedd y Pennaeth Ysgolion wedi cyflwyno bid i'r Cyngor am weddill yr arian ac 'roedd y Gweithgor yn awyddus i sicrhau cefnogaeth y Pwyllgor Iaith i hynny.

PENDERFYNWYD rhoi cefnogaeth unfrydol i fid y Gwasanaeth Ysgolion am arian o goffrau corfforaethol y Cyngor i ariannu hanner swydd Hyrwyddwr y Gymraeg Mewn Ysgolion Cynradd.

3. COFNODION

Llofnododd y Cadeirydd gofnodion y cyfarfod diwethaf o'r pwyllgor hwn a gynhaliwyd ar 28 Mehefin, 2012 fel rhai cywir.

Mater yn codi o'r cofnodion
Eitem 6 – Adroddiad Monitro Cynllun Iaith 2011/12

Gofynnodd y Cadeirydd am osod eitem ar raglen y Pwyllgor Iaith i dderbyn cyflwyniad ar waith y Pencampwyr Iaith yn y Canolfannau Hamdden.

4. ENWAU SAFONOL STRYDOEDD, TAI A LLEOEDD

Cyflwynwyd – adroddiad y Swyddog Cydraddoldeb ac Iaith yn cyflwyno gwybodaeth gefndir am y maes yn unol â chais y pwyllgor hwn yn eu cyfarfod diwethaf.

Gan gyfeirio at ymchwiliad Comisiynydd y Gymraeg i achos yn ymwneud â'r defnydd o gyfeiriadau Cymraeg (paragraff 1.8 o'r adroddiad), nododd y Swyddog Cydraddoldeb ac Iaith fod y Comisiynydd bellach wedi cadarnhau ei bod yn fodlon bod y Cyngor yn cydymffurfio â'i Gynllun Iaith.

Nododd ymhellach y derbyniwyd llythyr gan Glerc Cyngor Tref Pwllheli yn gofyn i'r Cyngor hysbysu pob pennaeth gwasanaeth o'r gofyn i ddefnyddio'r ffurfiau Cymraeg o enwau strydoedd ac i gysylltu â'r Swyddfa Bost a BT gan geisio dwyn perswâd arnynt hwythau i arddel y fersiynau Cymraeg yn hytrach na'r Saesneg.

Gofynnwyd i'r swyddogion holi ynglŷn â'r posibilrwydd o ddefnyddio'r enwau Cymraeg yn unig ar arwyddion stryd yn y dyfodol.

Nodwyd nad oedd modd rhoi arwydd ar ffordd sy'n dilyn o ffordd arall ar hyn o bryd a bod llawer o'r hen enwau Cymraeg yn cael eu colli o ganlyniad i hynny.

PENDERFYNWYD
(a) Bod aelodau'r pwyllgor hwn yn dwyn sylw at unrhyw esiamplau penodol o enwau di-Gymraeg ar nodweddion daearyddol yn eu hardaloedd.
(b) Gwahodd cynrychiolydd o Gymdeithas Enwau Lleoedd Cymru i gyfarfod â'r pwyllgor i sôn mwy am waith y sefydliad ac i drafod sut y gall y Cyngor eu cynorthwyo.

(c) Atgoffa pob pennaeth gwasanaeth o'r gofyn i ddefnyddio'r ffurfiau Cymraeg o enwau strydoedd.

(ch) Cysylltu â'r Swyddfa Bost a BT gan geisio dwyn perswâd arnynt hwythau i arddel y fersiynau Cymraeg o enwau strydoedd.

(d) Gwneud ymholiadau erbyn y cyfarfod nesaf ynglŷn â'r posibilrwydd o ddefnyddio'r enwau Cymraeg yn unig ar arwyddion stryd yn y dyfodol.

5. YMATEB COMISIYNYDD Y GYMRAEG I ADRODDIAD MONITRO IAITH BLYNYDDOL CYNGOR GWYNEDD 2011-12

Cyflwynwyd – adroddiad y Swyddog Cydraddoldeb ac Iaith yn cyflwyno sylwadau'r Comisiynydd ar Adroddiad Monitro Iaith Blynyddol Cyngor Gwynedd 2011-12 ynghyd ag ymateb y Cyngor i'r cais am ragor o wybodaeth ar agweddau o'r adroddiad.

Rhoddwyd sylw penodol i'r materion a ganlyn:-

(i) <u>D.1 – Cynllun Gweithredu'r Strategaeth Sgiliau Iaith</u>

PENDERFYNWYD anfon neges at y Pennaeth Adnoddau Dynol yn datgan fod y pwyllgor yn awyddus i weld y gronfa ddata ar gyfer cofnodi sgiliau iaith staff mewn lle cyn Mawrth 2014 ac adrodd yn ôl ar yr ymateb i'r cyfarfod nesaf.

(ii) <u>5.A – Nifer y swyddogion di-Gymraeg a benodwyd i swyddi 'Cymraeg Hanfodol' a'r nifer sy'n mynychu hyfforddiant iaith</u>

Holwyd pa adran(nau) oedd wedi penodi'r 2 swyddog nad oedd yn cyrraedd gofynion ieithyddol eu swyddi. Cytunodd y Swyddog Cydraddoldeb ac Iaith i wneud ymholiadau ac adrodd yn ôl.

(iii) <u>5.B – Nifer y staff sy'n siarad Cymraeg a chyfanswm aelodau staff yr adrannau</u>

Sylwyd bod yr amcangyfrif o ganran y siaradwyr Cymraeg yn yr Adran Gwasanaethau Cymdeithasol, Tai a Hamdden yn llawer is na'r adrannau eraill. Nodwyd ei bod yn anodd denu siaradwyr Cymraeg i rai swyddi yn y meysydd hynny a bod llawer o'r gwasanaethau a ddarperir gan yr adran yn cael eu preifateiddio. Holwyd a oedd modd targedu pobl ifanc sy'n cychwyn meddwl am eu llwybr gyrfa drwy eu hannog i ystyried cyrsiau yn y meysydd hyn.

PENDERFYNWYD edrych yn fanylach pam bod y ffigurau'n isel yn yr Adran Gwasanaethau Cymdeithasol, Tai a Hamdden.

(iv) <u>B.2 – Cyd-ddarparu rhai gwasanaethau arbenigol ar gyfer plant</u>

Mynegwyd y farn bod y ddogfen interim 'Canllawiau Iaith' (Atodiad 3 i'r adroddiad) yn tramgwyddo Cynllun Iaith Gwynedd. Pwysleisiwyd na ddylid cydsynio i unrhyw beth sy'n tanseilio Cynllun Iaith y Cyngor hwn, ac mewn sefyllfa o wrthdaro rhwng dau gynllun iaith, dylid defnyddio'r cryfaf ohonynt.

PENDERFYNWYD anfon sylwadau'r pwyllgor at Fwrdd Rheoli Derwen, drwy gysylltu'n gyntaf â'r Rheolwr Gwasanaeth, Tîm Integredig Plant Anabl, ac adrodd yn ôl i'r cyfarfod nesaf.

(v) <u>D.3 – Sesiynau ymwybyddiaeth iaith i staff rheng flaen nad ydynt yn staff gofal neu weithwyr ieuenctid</u>

Nodwyd y dylid ceisio dwyn perswâd ar bobl i fynychu'r sesiynau hyn. Nododd y Swyddog Cydraddoldeb ac Iaith mai ond yn ddiweddar iawn y gosodwyd dyddiadau ar gyfer y sesiynau hyn ac y byddai'n cael gair gyda'r Uned Hyfforddi maes o law er mwyn gweld pa fath o ymateb a gafwyd o ran niferoedd.

PENDERFYNWYD derbyn ymateb Comisiynydd y Gymraeg i Adroddiad Monitro Iaith Blynyddol Cyngor Gwynedd 2011-12 ac ymateb y Cyngor i'r cais am ragor o wybodaeth ar agweddau o'r adroddiad.

6. CWYNION IAITH

Cyflwynwyd – adroddiad y Swyddog Cydraddoldeb ac Iaith yn manylu ar y cwynion iaith diweddaraf i law yn erbyn y Cyngor, cwynion yn ymwneud â chyrff eraill ac amrywiol faterion eraill perthnasol.

Rhoddwyd sylw penodol i'r materion a ganlyn:-

(i) Cyfarwyddyd uniaith Saesneg ar groesfan newydd ar ffordd osgoi Porthmadog

Awgrymodd y Swyddog Cydraddoldeb ac Iaith ei bod bellach yn amserol i gyfeirio'r mater hwn ymlaen at Gomisiynydd y Gymraeg gan na dderbyniwyd ymateb cadarnhaol gan Lywodraeth Cymru.

(ii) Y defnydd o'r geiriad 'gwastraff cŵn' ar finiau'r Cyngor

Argymhellwyd mai'r geiriad 'baw cŵn' ddylid ei ddefnyddio ar finiau'r Cyngor, ac na dderbynnid datganiad yr Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol mai 'gwastraff cŵn' oedd y geiriad safonol.

PENDERFYNWYD cyfeirio'r mater i sylw Uned Gyfieithu Llywodraeth Cymru ac Uned Gyfieithu'r Cyngor am farn.

(iii) Ffurflen Trwyddedu Digwyddiadau Uniaith Saesneg

PENDERFYNWYD defnyddio'r fersiwn Gymraeg answyddogol o'r ffurflen hyd oni dderbynnir arweiniad pellach gan Gomisiynydd y Gymraeg.

(iv) System hidlo negeseuon electronig mewnol uniaith Saesneg

PENDERFYNWYD adrodd yn ôl i'r pwyllgor hwn ar ganlyniadau ymdrechion y Gwasanaeth Gofal Cwsmer i geisio datrysiad i'r broblem gyda'r cwmni.

(v) Methiant i ddarparu cyfweliad drwy gyfrwng y Gymraeg

PENDERFYNWYD anfon neges at yr holl benaethiaid yn eu rhagrybuddio o'r hyn all ddigwydd os nad ydynt yn trefnu cyfweliadau trwy gyfrwng y Gymraeg.

(vi) Arwydd WC ar yr A487, Porthmadog

Pwysleisiwyd yr angen i gadw golwg ar y mater hwn.

(vii) Yr angen i adolygu'r polisïau cynllunio cenedlaethol fel y rhoddir mwy o ystyriaeth i'r angen i gael arwyddion yn y Gymraeg ar ddatblygiadau manwerthu

PENDERFYNWYD anfon llythyr at Leighton Andrews, AC, Y Gweinidog Addysg a Sgiliau yn gofyn iddo gadarnhau rôl Comisiynydd y Gymraeg yn y cyd-destun yma ac i bwyso am sicrwydd o'r grym yma.

(viii) Bysus Padarn

PENDERFYNWYD gofyn i'r Swyddog Cydraddoldeb ac Iaith drafod trefniadau'r cyfarfod gyda'r Cadeirydd a'r Is-gadeirydd.

Codwyd y materion ychwanegol a ganlyn gan aelodau:-

(i) Marchnad Caernarfon

Nodwyd bod marchnad Caernarfon yn arddangos arwyddion uniaith Saesneg.

PENDERFYNWYD gofyn i'r Rheolwr Cydymffurfiaeth ac Iaith edrych pa bwerau sydd gan y Cyngor yng nghyswllt achosion o'r fath.

(ii) Ffurflenni CRB Uniaith Saesneg

Nododd aelod fod ffurflen CRB y gofynnwyd iddo'i llenwi'n ddiweddar yn rhinwedd ei swyddogaeth fel llywodraethwr Ysgol Bro Hedd Wyn, Trawsfynydd, yn uniaith Saesneg.

PENDERFYNWYD bod y Swyddog Cydraddoldeb ac Iaith yn cael y manylion llawn gan yr aelod ac yn edrych i mewn i'r mater.

(iii) Tystysgrifau Nofio Uniaith Saesneg ym Mhwll Nofio Blaenau Ffestiniog

Nodwyd bod plant wedi bod yn derbyn tystysgrifau nofio uniaith Saesneg ym Mhwll Nofio Blaenau Ffestiniog.

Atebodd y Swyddog Cydraddoldeb ac Iaith ei bod yn credu bod y mater hwn wedi'i ddatrys, ond y byddai'n gwirio hynny gyda'r Uwch Reolwr Gweithredol, Darparu a Hamdden.

Dechreuodd y cyfarfod am 10.30am a daeth i ben am 12.10pm.